СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 78. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 13-го квітня 1945 | No. 78. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, April 13, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ | ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ | Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 | THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA | FIVE CENTS ELSEWHERE

ЗВІТ ЮНРРА ВИКАЗУЄ ПОТРЕБУ СТО БІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ НА ДОПОМОГУ ЕВРОПІ

Адміністрація Рілїфу й Регабілітації Обєднаних Держав (ЮНРРА) у своїм другім квартальнім звіті, висланім конгресови Злучених Держав, виказує запотребування сто біліонів долярів на виживлення, вбрання й інші допомоги тим краям, що їх звільнено спід націстівської окупації. Одначе ЮНРРА твердить, що не всю допомогу дасть Америка, бо визволені краї самі мають причинитися на 92 відсотки до заплати за постачання.

Допомогу для Росії й Китаю трактується окремо, а звільнені краї Европи поза тими територіями потребують допомоги на сім з половиною біліонів долярів. З цього ЮНРРА вишле допомоги вартости два біліони.

На адміністраційний фонд за рік, що скінчився 31. грудня 1944. лише 11 держав не вплатили своєї частини до цілого фонду, який виносить десять міліонів. Між тими, що не дотримали зобовязання є теж Росія, яка дала лише $200,000 із цілої суми півтора міліона, призначеної для неї.

Звіт ЮНРРА переслав конгресови президент Рузвелт, виказуючи, що Злучені Держави вплатили свою частину до адміністраційного фонду у висоті $4,000,000, а крім цього на саму допомогу вплачено на підставі ухвали конгресу $161,165,885.

КОНЕЛІ ДОМАГАЄТЬСЯ ЦІЛКОВИТОЇ ПОВНОВЛАСТИ ДЛЯ ДЕЛЕГАТА.

Предсідник сенатської Комісії Закордонних Справ Конелі заявив, що конечність вимагає цього, щоб американський представник у будучій Міжнародній Організації мав цілковиту повновласть голосувати за те, щоб Америка вислала військо проти такої держави, яка розпічне наїзд на когось. Такий представник не потребувавби запитуватися в цій справі конгресу. Конелі висловив цей погляд у промові, виголошеній в Ротері Клоб у Вашингтоні. Справа, порушена Конелім, вважається за спірну в конгресових колах. Сама адміністрація признає, що вона викличе оживлену дискусію, коли прийде до ратифікації постанов з Домбартон Овкс.

МАЙНЕРСЬКА ЮНІЯ ДІСТАЛА НОВИЙ КОНТРАКТ.

У новому контракті для майнерів у копальнях мягкого вугілля признано робітникам платню за час на дорогу в самій копальні і на обід, а відкинено домагання президента Юнайтед Амерікен Майн Воркерс Джана Дж. Луїса, щоб виплачувати по 10 центів премії від тони виконаного вугілля. Денна плата виносить, $6.44, тиждень праці обіймає 6 днів. Підвишка виносить $1.07 денно. За другу шифту мають додати по 4 центи, а за третю по 6 центів на годину. На вакації мають дістати майнери раз на рік по $75, замісць $50. Контракт не кінчиться автоматично по році, але треба його виповісти 30 днів наперед.

Контракт приніс корисну зміну для майнерів у тому, що привертає в засаді давній 7-годинний день праці, а на тиждень праці припадає 35 годин. Майнер, який остає під землею 9 годин денно, дістане додатково заплату за дві й пів години. Отже робітник, що находиться в майні за заплатою $1 на годину, дістане $7 за перших 7 годин, а $3 за дальші 2 години, разом $10 денно. На підставі давнього контракту тижнева платня виносила $57.06 за 6 днів, а на підставі нового контракту робітник дістане за такий самий час $63.50; це буде по $10 за 5 днів, а за шестий день дістане платню $13.50.

Цей контракт має ще бути потверджений федеральними агенціями, одначе ніхто не надіється труднощів у тому, бо засадничо тут не нарушена „мала сталева формула" з початків війни, яка домагається втримання тих самих плат. Тут зайшла лише зміна в рахубі, яка вийшла на користь майнерам.

ПОЯВУ ЧОРНОГО РИНКУ ПРИПИСУЮТЬ УРЯДОВИ.

Предсідник організації незалежних мясарів, Ф. В. Товбин із Рачестер, Н. Й. вчасі переслухання перед сенатською комісією,, закинув федеральним агенціям недбальство у виконанню законів для контролі цін мяса, а це недбальство довело до появи чорного ринку. Предметом критики є передусім Бюро Адміністрації Цін.

РАДУЮТЬСЯ СВОБОДОЮ ЧЕХОСЛОВАКИ.

З нагоди освободження Словаччини совєтськими військами уладжено в готелі МекАлпин у Ню Йорку обід, на якому чеський амбасадор д-р Ян Папанек виголосив промову із висловами радости, що република буде могла тепер перевести цілу програму суспільного й економічного відродження.

Премієр Канади передбачує кінець війни перед конференцією у Сан Франсиско

Канадійський премієр В. Л. Макензі Кінг заявив у промові в парляменті в Отаві, що він був би дуже здивованим, колиб війна в Европі не покінчилася ще заки збереться міжнародня конференція в Сан Франсиско.

„Колиб так сталося, що урядово проголосять війну закінченою, тоді булоб виповнене одно з головних завдань нашої адміністрації, а це довести до кінця цю війну так, як на це нам дозволяє наша конституція" — казав Кінг. Він теж запевнив парлямент, що уряд не має наміру розвязати парлямент перед його законним речинцем.

ЦІЛА ПОВІТРЯНА ФЛЬОТА БУДЕ ПЕРЕНЕСЕНА НА ПАЦИФІК

Команда повітряної фльоти у Вашингтоні оприлюднила постанову, що після заломання Німеччини лише мала повітряна сила буде залишена там, а всі боєздатні літаки будуть перенесені на Тихий океан для війни проти Японії. У тому часі не буде ніякої демобілізації персоналу, який виносить 2,350,000 вояків. Усіх американських літаків, які беруть участь на европейському фронті є тепер 75,000, а між ними понад 34,000 боєвих літаків.

Пляни для перенесення повітряної фльоти вже готові, але для їх виконання таки треба часу, як це заявив представник повітряної фльоти у Вашингтоні.

АМЕРИКАНСЬКА СУБМАРИНА ЗАТОПИЛА ДОПОМОГОВИЙ КОРАБЕЛЬ

Департамент стейту у Вашингтоні оприлюднив вістку, що американська підводна лодка затопила японський допомоговий корабель Ава Мару, який мав гарантію безпечного переїзду від Аліянтів.

Японське радіо в понеділок проголосило, що Ава Мару доставив провіянти американським полоненим і інтернованим цивільним громадянам, а потім попав на американську субмарину. Бюро Воєнних Інформацій оприлюднює вістку, що згаданий корабель мав доставити харчі до пристані Тсуруга, на побережжю Гонشу десь коло 5. або 6. квітня. Команда маринарки заявляє, що корабель не мав відповідного освітлення. Департамент стейту доручив швайцарському урядови розслідити цю справу.

Польща й Совети вимінюють населення

Між Польщею й Совєтським Союзом відбувається тепер масова виміна меншин. Тисячі поляків з околиць, положених на схід від ново встановленої польсько-совєтської границі, переходить до Польщі, звідки знову українці й білорусини переходять до Совєтського Союзу. Переношення населення відбувається на основі потрійного міждержавного договору про виміну меншин, що його підписали Польща, совєтська Україна й совєтська Білорусь.

НОВІ ЧУТКИ ПРО НЕДУГУ ГІТЛЕРА

Британські газети знову подають сензаційні вістки про смертельну недугу Гітлера та про перебрання всеї влади в Німеччині його заступником Гімлером. Не дивлячися нате, що газети подають вістку під величезними наголовками, офіційні круги та поважні політичні обсерватори вважають вістку чуткою, яка вимагає авторитетного потвердження. Вони звертають увагу на те, що хоча вістку приписується авторитетному жерелови, імено цього інформанта держиться в тайні, хоча для цього нема ніякої потреби. Запитаний у цій справі послами в парляменті секретар заграничних справ Іден збув питання кпинами. Видно з того, що британський уряд уважає нерозумним збуджувати в громадянстві такими непотвердженими вістками неоправдані надії.

Зараз по появі чутки німці поспішилися з вісткою, котра по суті є запереченням британської чутки. Говорило націстичне радіо, що Гітлер дістав поздоровлення від Анте Павеліча, хорватського фашистівського вожда, з нагоди річниці незалежности хорватської держави.

Тимчасом головна команда Американської 12-тої Групи Армії дістала вістку, що 31. березня націсти розстріляли 102 членів „люфтваффе" як заговірників офіцерів проти націстичного уряду. На чолі розстріляних був генерал Бабер.

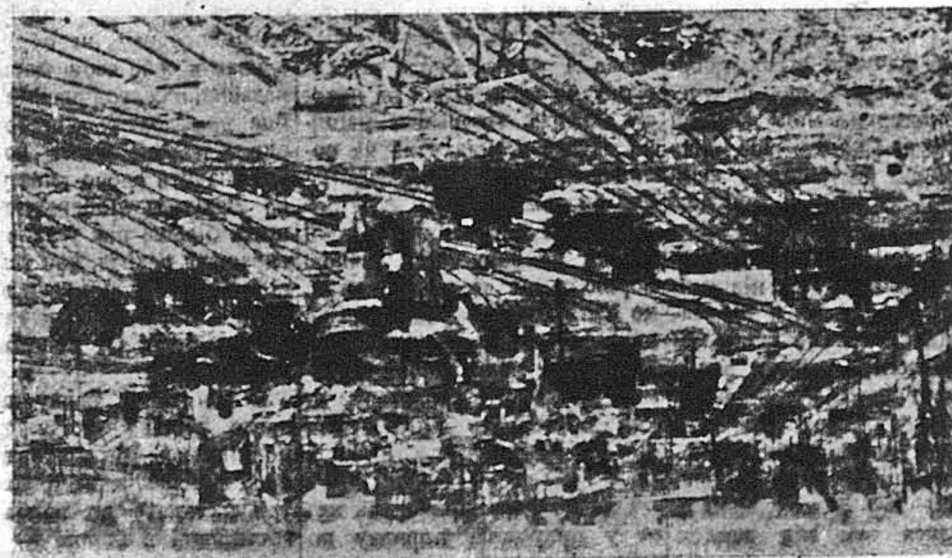
КАРАЮТЬ ДАЛІ СПІВРОБІТНИКІВ НІМЦІВ

Париський суд засудив на смерть Лісіена Роте, поліційного комісаря уряду в Віші, котрого обвинувачено за те, що він причинився до арештування німцями 5,000 французьких патріотів. Він боронився тим, що він тільки виконував прикази вищої влади.

У місті Тарбу засуджено на смерть М. Келера, прибічного сторожа Дарнана, начальника вішівської міліції.

І ЕСПАНІЯ СІДАЄ НА ВІЗ ПЕРЕМОЖЦІВ

Еспанія зірвала дипльоматичні взаємини з Японією, подаючи за причину брутальности японських вояків проти еспанських громадян на Филипінах. Перед зірванням взаємин відбулася конвенція націоналістичної еспанської організації „Фалянхе", одинокої політичної партії в Еспанії, для обговорення справи.

ЯК ВИГЛЯДАЄ ЗАЛІЗНИЧА СТАЦІЯ В НІМЕЧЧИНІ.—Перед нами сцена, знята в місті Емеріх, в Німеччині. Це має бути залізнича стація. Місце, звідки відходили і приходили з різних сторін залізничі поїзди. Усе, як бачимо, розвалене, понищене, порозкидане. Ось так виглядають й інші залізничі стації, що їх бомбардували аліянтські летуни.

ДЕВЯТА АРМІЯ НА ЕЛЬБІ, 63 МИЛІ ВІД БЕРЛІНА

Повзи Другої Панцирної Дивізії Американської Девятої Армії були в середу вечером усего 63 милі від Берліна. Виходить з того, що за один день вони посунулися вглиб Німеччини 50 миль, що можливе тільки при повнім заломанню зорганізованого спротиву ворога. Досягнули вони цеї точки, дійшовши до ріки Ельби (Лаби) коло великого міста Магдебургу. Клюга цеї армії, котрою командує генерал Симпсон, находиться всего 116 миль від війська Першої Української Армії під командою маршала Конева, котра стоїть на ріці Одрі коло міста Франкфурта.

Донесення з цілого простору західного фронту вказують, що аліянтські повзи їздять собі по Німеччині в усіх напрямках, не стрічаючи поважного спротиву. За ними зараз поспішає піхота. Канадійська Перша Армія, підкріплена Першою Польською Панцирною Дивізією, посунулася до Емдена й Вільгельмсгафена. Друга Британійська Армія посунула вперед цілий свій фронт. Американці з Девятої Армії вже бються в Брунсвику (Бравншвайгу). Третя Армія заняла Кобург й ввійшла до Ерфурта, 50 миль від Лайпцига. Сема Армія вдерлась у Швайнфурт. Перша Французька Армія посунулася здовж Рену до Бадена.

ЧЕРВОНА АРМІЯ НА ПЕРЕГОНИ ДО БЕРЛІНА?

Німецькі донесення подають, що над рікою Одрою російські армії концентрують великі сили козаків, з чого вони вносять, що російські війська збираються до поспішних походів на Берлін. З совєтського боку це донесення не має потвердження, і можливо, що це німці в цей спосіб пробують заставити американців і британійців займати більше Німеччини. Кажуть теж німці, що росіяни кинули великі сили війська для атаки між Віднем і Санкт Пельтеном, 30 миль від Відня, але німці, мовляв, їх здержали 75 миль від Лінца, а 145 миль від Берхтесгадена.

Совєтські донесення подають про нові досяги Червоної Армії в Карпатах та в Відні, де, мовляв, Червона Армія вбила 4,000 німців та взяла в полон 2,000. За совєтським бюлетином, націстичний уряд засудив місто на загладу та вживає найкращих історичних будівель для здержування совєтського наступу.

АЛІЯНТСЬКІ ЛІТАКИ НЕ СТРІЧАЮТЬ „ОСЛАВЛЕНОЇ" ПОВІТРЯНОЇ СИЛИ НІМЕЧЧИНИ.

Аліянтські летуни, що вилітали на рейди над Німеччину днем і ніччю, не стрінули за останню добу ні одного літака з „ославленої" „Люфтвафи", за котру Герінг ручив, що вона не пустить ні одного ворожого літака на „німецьке повітря". Днем 2,000 американських літаків скидало бомби на німецькі залізничі двірці, летнища й інші воєнні обекти в центральній Німеччині. Ніччю бомбардували Німеччину британійці. Ці бомбардування роблять у Німеччині тепер незрівнано більшу шкоду, бо зогляду на заняття великих просторів Німеччини Аліянтами, це бомбардування літаками концентрується на багато менший простір.

СОВЕТИ ПОМЕНШУЮТЬ ДОСПІХИ АЛІЯНТІВ

У совєтських газетах пишеться багато про те, хто заслужився коло зломання німецького опору. Ті газети приписують це передусім ударам Червоної Армії. Крім цього теж тому, що німці ставлять завзятий опір совєтським військам на сході, а не боронять своїх західних границь перед британійцями й американцями. Газети наводять слова д-ра Вернера Фірка, директора Райхсбанку, що мовляв німці воліють, щоб американці забрали німецький скарб, а не росіяни.

ОФЕНЗИВА АЛІЯНТІВ В ІТАЛІЇ.

Пята й Восьма Армія почали в Італії офензиву на обох крилах фронту. Восьма Армія посунулася над Адріятиком наперед на 4,000 ярдів 25-милевим фронтом за рікою Сеніом, перейшла канал Тратуро й досягнула міста Сантерно. Пята Армія, що йде побережжям Лігурії, перейшла ріку Фріджідо, заняла Массу й досягнула окраїн міста Карари.

ЗАТОПИЛИ НІМЦЯМ КОРАБЕЛЬ „ШЕР".

Підчас рейду британійських літаків на німецькі бази воєнних кораблів на каналі Кілю минулого понеділка затоплено великий німецький воєнний корабель „Адмірал Шер", що його збудовано в 1933. році коштом 15 міліонів долярів. Зняті з каналу світлини стверджують понад усякий сумнів, що „Адмірал Шер" лежить перевернений дном до гори.

БОРОТЬБА НА ОКІНАВІ ЗАГОСТРЮЄТЬСЯ.

Японський спротив проти американських інвазійних військ на острові Окінаві почав нарешті скріплятися. Спеціяльно важкий спротив стрічають маринарі на півострові Мотабу. За останню добу позиції противників малощо змінилися.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post-Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

НА ЧИСТУ ВОДУ — З УКРАЇНОЮ

Сомнер Велес, бувший підсекретар стейту, заявився проти того, щоби в Сан Франсиско згодитися на домагання СССР і признати йому три голоси в міжнародній організації для забезпеки світового миру. Іде тут, як знаємо, про два додаткові голоси, себто про голоси України і Білоруси, згл. про два додаткові місця в цій міжнародній організації, себто про місця для України і Білоруси, бо місце для Советського Союзу як такого, очевидно, не є оспоренім.

Велес подає причини, чому він є проти такого збільшування голосів чи місць. Та всі ті причини не малиб значення і Велес погодивсяб на те, щоб ті дві держави — Україна і Білорусь — були заступлені, якщо вони, як він каже, були дійсно незалежними і були всилі ось таку незалежність перед світом виявити. Іншими словами, щоб вони були подібні у своїх державно-незалежних правах до тих держав Британської Спілки Народів, що мають признане своє заступництво теж і в цій міжнародній організації, що тепер твориться і має бути остаточно сформулована і оформлена на міжнародних нарадах в Сан Франсиско. А мова тут про такі держави як Канада, Австралія, чи Полуднево-Африканська Спілка, що хоч входять в склад Британської Спілки Народів, а проте є самостійними, бо мають справжню змогу самостійно думати і діяти. Якщо, пише Велес, теж і Україна та Білорусь знайдуться в такому положенню, що зможуть самостійно виступати і діяти, тоді й він не має нічого проти цього, щоб признати їм окремі місця і голоси в міжнародній орґанізації для забезпеки світового мира. Та як довго того нема, признання ось таких окремих місць несамостійній Україні й несамостійній Білорусі може тільки вносити нову баламуту в саму ідею творення такої міжнародної орґанізації та в практичне її здійснення.

З якого боку не підходитиб до цього погляду Велеса, і з ним годитися чи ні, то таки треба признати, що він діткнувся самої сути, себто чистої й глибокої правди, коли заквестіонував „незалежність" України і Білоруси, як складових частин Советського Союзу. Усе, що він про це сказав, є чиста правда. Її не зможе вже Москва збити заявами і заперечуваннями, чи цитатами з советської конституції, бо тут не іде про фікцію, а про дійсність. А світ, як бачимо, вже навчився розріжняти в Советах фікцію від дійсности. Він пізнав уже фіктивні незалежности, а вокрема фіктивну незалежність України. Тому треба Москві визнати, що Україна таки має усі можливі дані на те, щоби бути дійсно незалежною, та що вона нею мусить стати. На те заслужила вона собі не тільки багатством своєї землі й свободолюбністю свого населення, але ще й міліонами жертв, що їх понесла в обороні своєї й загально людської свободи і культури. Тому вона повинна дістати ось ту незалежність таки тепер, таки зараз, і як вільна країна — знайтися у народів вольних колі, і то теж уже тепер, і то теж таки зараз.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

Як відомо, маємо в нашій ґазеті рубрику п. н. „Голоси читачів". Звертаємо на неї увагу на тому місці, чи не перший раз, бо є поважні причини для цього.

Найважніші з них такі:

Від часу вибуху війни наше народне життя по місцевостях ослабло, притихло, а подекуди цілком підупало. Склалися на те різні причини. Та головна з них таки та, що наші активні люди на місцях це люди робучі, а часто й старші віком, що заняті постійно военною працею і перетомлені. Війна звернула цілком природно всю нашу увагу на военні зусилля і тому кожний опинився при довшій і тяжчій роботі. Всі наші орґанізації теж занялись роботою, що тісно звязана з піддержкою нашого уряду у военних змаганнях, чи з такою, якою є наприклад, звязок з нашими вояками, переписка з ними, висилка дарунків і т. п. Знов цілковита перерва нашого звязку з нашими рідними на українських землях, теж ослабила до певної міри безпосереднє зацікавлення ріднею, рідним селом, чи тими українськими установами, що від десятків літ звикли постійно до нас звертатись з закликами організувати і слати допомоги на ту чи іншу культурну чи гуманітарну ціль. Теж і те дуже важне, що багатьох нема при народній роботі, бо вони є в армії. Ось те все ослабило орґанізаційний, вічевий і культурно-просвітний рух, що існував серед нас до війни. Через те немає тепер і тої живої виміни думок, яка була між громадянством до війни, коли то були постійно якісь віча, відчити, збори, наради. Через те й нема тих частих нагод, які були передше, щоб обговорити різні складні проблеми та усувати різні недомагання. А життя іде вперед навіть і в таких обставинах! В доброму розумінню, чи злому, але іде. Щось старе підупадає, чи нищиться, а на його місце приходить нове, чи залишається пустка. Назрівають нові життеві конфлікти, чи старі відновляються, або ліквідуються. Як це все провірити? Як про те дізнатись? Як тут добре піднести, а лихе усунути?

У відповіди на те, прийдемо до висновку, що хто дорожить нашим народним життям, той ніколи не погодиться з його застоєм. Значить, що буде пробувати і в таких обставинах його зрушити. І як не може інакше, то принаймні через пресу. А далі: Є і різні проблеми загальної натури, що є надзвичайно важні. І де їх порушити, як не в пресі?

Саме на те все є у нас „рубрика читачів". Це ті голоси, що порушують масу різних проблем, малих і великих, простих і складних, від яких практичної розвязки залежить напрям, по якому піде дальше наше життя в Америці. Це ті голоси, що є добрим барометром щодо нашого правдивого відношення до долі наших братів і сестер у старому краю. Це ті голоси, які, як знаємо з практики, читаються загалом найохотніше, й які мають наділі чи не найбільший вплив, коли вони написані річево, спокійно й розважно. Вони ще найкраще віддають правдиво те душевне наставлення, яке є у громадянства, особливо, як є оперті на фактах та таких спостереженнях, що є правдиві, хоч многими не завважені.

„Голоси читачів" це нині майже одинока трибуна, з якої можуть промовляти різні люди, що між собою різняться. Для всіх них є тільки одинока вимога: Заховувати достоїнство, повагу супроти людей інших поглядів. І держатись тих ідеалів, у яких ми всі зросли й для здійснення яких ціле життя працювали, та яких нема найменшої причини міняти.

„Голоси читачів це трибуна для „вчених" і „звичайних", для всіх тих, що підходять до нашого життя з чесною думкою і доброю волею послужити добрій справі та ідеї.

Ось так треба ту рубрику розуміти і в такому змислі до неї дописувати.

Микола Чубатий.

Конференція в Сан Франсиско та Україна

II.

На що скликана конференція в Сан Франсиско?

Рух, що повстав у звязку з конференцією в Сан Франсиско, старався спинити аж сам департамент стейту заявою, що багато людей помилково розуміє завдання цеї конференції, думаючи, що це вже є мирова конференція, на якій будуть вирішувати справи істнування чи зникнення дотеперішних держав, що там будуть визначувати кордони держав, тощо. Конференція в Сан Франсиско, каже наш уряд, має тільки одно завдання: Створити міжнародне тіло для забезпеки світа перед новими війнами, себто ухвалити чартер нової міжнародної організації на місце давної Ліги Націй і тим виконати почин, намічений в Домбартон Овкс.

Чи ця офіціяльна заява успокоїла кого, невідомо. Мабуть не багато вона помогла. За час нищення націзму назбиралося так багато нових неправостей у світі, що нервовість цілих народів та їх американських земляків є зовсім слушна і оправдана. Занадто великий гарач платилося червоним росіянам за їхню співпрацю в поконанні націстичної Німеччини. Тому, думають люди, тепер приходить час на переведення ревізії рахунків, виставлених у военний час.

Всі ті справи малоб в найближчій майбутности перевести нове міжнародне тіло, що має остаточно повстати на конференції в Сан Франсиско. Тому не є байдуже і для американців і для неамериканців, а так само й українців, як виглядати буде ця нова світова орґанізація і хто в ній матиме рішальний голос. Це є теж причинок, чому заінтересування конференцією не слабне, але навпаки росте, та чому до Сан Франсиско вибираються не тільки представники запрошених держав, але також незапрошені представники державних та недержавних народів.

Критична оцінка вислідів конференцій і Домбартон Овкс та в Ялті.

Постанови, приняті трьома потугами (зглядно чотирма) в Домбартон Овкс та в Ялті, не найшли в Америці стопроцентової апробати публичної опінії. Постанови Домбартон Овкс, де накреслили проєкт чартеру нової світової орґанізації, далеко не вдоволили загалу. Критики проєкту поділилися немов на два табори — на прихильників моралі та справедливости в міжнародній політиці та на прихильників сили. Немає двох думок, що проєкт, накреслений в Домбартон, опирав новий міжнародний порядок на брутальній силі завдяки впливам советської сторони. З тим одначе важко погодитися американцям. Тому занадто багато голосів появилося про потребу взяти в оборону окремими постановами чартеру свободу народів та свободу людини. Саме здетермінована постава табору моралістів, коли його так назвемо, є головною надією, що в Сан Франсиско неодно ще може бути змінене на краще, що може бути признане більше значіння справедливости в міжнародному житті.

Польська справа.

Постанови кримської конференції підпали безпощадній критиці передовсім через віддання Польщі на поталу Росії. Правда, ще далі тут і там говориться про східні землі Польщі, себто про Західну Україну та Білорусь, одначе вже тільки невеличка скількість американців боронить право Польщі на ці землі. Куди важнішою для американців та для міжнародної моралі є справа втрати поляками самостійности польської держави. Бо вже навіть на заході розуміють, що так званий польський, просоветський уряд, це наділі аґентура советська.

На терені Америки поляки розвинули великанську акцію, щоб ратувати свою батьківщину. Правда, ратуючи істнування Польщі, вони вічно повертають до пропащої справи східних земель, одначе вже й між американськими поляками мабуть не багато таких, що вірять у можливість відзискати ці землі наново.

Нині стан такий, що Польща має два уряди. Один в Лондоні, другий в Варшаві. Проба утворити компромісовий третий польський уряд досі не вдалася і тим способом Польща досі не дістала запрошення до участи в конференції в Сан Франсиско, бо Совети не погоджуються на запрошення лондонського уряду, а Америка та Англія на запрошення просоветського уряду в Варшаві.

При нагоді польської справи виринула також українська справа й то цілком припадково, майже проти волі тих, що про неї заговорили. Одначе загал аліянтських політиків та журналістів обережно оминає справу України, натомісць, коли й згадувати мусять про Україну, то так говорять, немовби то український нарід Західної України та Буковини бажав собі прилучення до Советів.

Справа голосування в новій міжнародній орґанізації.

Багато розголосу наробила справа голосування в новім міжнароднім тілі. Конференція трьох, зглядно чотирьох, в Домбартон Овкс, лишила це питання отвертим зогляду на це, що домагання Советів йшли всупереч поняттю правопорядку. Совети домагалися, щоби на Раді Безпеки, що малаб бути свого роду екзекутивою нової орґанізації, кожна велика держава мала право спинити стосування сили проти кожного великана, отже й проти себе, колиб проти нього вплинула скарга за його наступ на мир. Іншими словами кожна велика держава мала би бути судією у власній справі та ще й мати право спинити виконання карних постанов проти себе. Америка та Англія на це не погоджувалися, тому в Домбартон Овкс так і розійшлися, невирішивши нічого.

Справа ця була піднята в Ялті та вирішена тайною постановою, що її відкрили доперва недавно. Вийшло на яв, що на Раді Беспеки нової організації кожна справа мала би бути вирішувана більшістю сім голосів (на 11), одначе вирішення стосувати силу проти порушника мира мусить запасти при згоді всіх пятьох великих держав. Це компромісове вирішення дає, правда, тільки змогу морально осудити напасника більшістю Ради, натомісць виконання того осуду стає неможливим, коли напастником є одна із великих держав.

Та куди більше шуму наробило домагання Советів, щоб на загальнім зібранні, себто на так званій асемблеї, мати три голоси. Таку саму скількість голосів дісталаб також Америка, чого вона одначе тепер не підносить. Малі держави підняли крик, що це нарушення демократичного ладу на терені нового міжнародного тіла. Натомісць Совети стали своє домагання узасаднювати тим, що Британія розпоряджає наділі щістьма голосами своїх доміній та Індії, тому Совети ніби то домагаються трьох голосів на те, щоби голос дістали теж Україна та Білорусь.

Ніхто не сумнівається, що всі три голоси Советської делеґації, які вона дістане, йота в йоту будуть йти по вказівкам Сталіна та по лінії інтересів Советської Росії. Проте саме домагання Советської Росії, щоб Україні та Білоруси признати голос на асемблеї, є слушне, дарма, що ще тепер не Україна, і не Київ буде тим голосом розпоряджати, тільки Москва. Всеж таки в цім випадку українці по всьому світу мусять попирати це домагання Советів, бо воно мимо їх дійсних намірів відкриває Україні принайменше формальне право бути нацією в міжнародному розумінню та мати місце в міжнародній орґанізації, дарма, що воно ще довго не буде обсаджене правдивим представником українського народу.

Признаючи Советському урядови слушність в цім домаганню, українці не сміють і на момент перестати боротися, щоби делеґат України справді репрезентував волю українського народу, себто щоби був у своїх рішеннях від Москви незалежним, та щоби міг кермуватися тільки інтересами українського народу в територіяльному розумінню, себто всіх жителів України.

Пропозиції Герберта Гувера.

Найсолідніщу критику цілої аліянтської політики, починаючи від першої московської конференції, через Тегеран, Домбартон Овкс та вкінці аж до постанов в Ялті, перевів Герберт Гувер, бувший президент Злучених Держав. Нині він безперечно найкращий знавець міжнародних справ в Америці. Герберт Гувер все був і нині є немов провідником табору моралістів, що хотіліб міжнародний лад оперти на справедливости та праві, а не на силі.

Критика Герберта Гувера є менше неґативна, вона не витикає того, що є зле, але радше підкреслює, що ще повинно бути в чартері нової міжнародної орґанізації.

Пропозиції Герберта Гувера знаменито доповняють основні браки проєктованого чартеру в Домбартон Овкс низкою постанов про забеспеку прав недержавних народів та прав одиниці, що жити мусять в чужих державах. Герберт Гувер домагається вставити до чартеру нової орґанізації головні засади Атлянтійського Чартеру, чотирьох свобід, деяких декляраций през. Рузвелта та частинно Вилсонового права про самоозначення. Дивним є тільки, що оборонцем ідей демократа Вилсона виступає тепер републиканин Гувер проти проєктів підготованих при співпраці демократичної адміністраіції. Багато американських голосів висказує жаль, що саме Герберт Гувер не є членом американської делеґації до

Рудіярд Кіплінг

Замітки із Сан Франсиско

Щойно тепер я завважав, що кімната була порожна і лише двох людей схилилися над постріленим чоловіком. Але всі филі вижиданого серед напруження страху, тепер нестримно вдарили на мою душу. Мені страшенно захотілося найтися у вільнім повітрі надворі.. Бож зовсім було можливе, що китаєць міг взяти мене за мексиканця — а тоді все найстрашніше могло статися — і було більше ніж певне, що вони замкнуть сходи, коли будуть шукати вбивника.

Чоловік, що впав на землю, покашлював ослабаючим голосом. Я почув цей кашель, коли пустився тікати, а саме тоді один з його товаришів загасив лямпу. Тепер сходи видавалися мені без кінця, а на моє нещастя, в цілім домі не було чути ніякого руху ні шелесту. Ніхто не зайшов мені вдорогу, ані навіть ніхто не глянув на мене.

За мексиканцем і слід загинув. Вкінци я добився до виходу і серед того, як мої коліна вгиналися підо мною, я найшовся під охороною чистої холодної мрячної ночи; і серед дощу. Я не мав відваги тікати, але навіть під загрозою смерти я не мав сили поступитися хоч би один крок уперед. Вкінци я мабуть прийшов до компромісу із самим собою, бо памятаю, як світло вуличної лямпи виявило мені тінь якоїсь постатті, на пів похиленої, котра, як мені здавалося, заточувалася по хіднику, в екстазі приглушеного щастя.

Але я відчував страх, смертельний страх. Страх получений із колишнім моїм знанням відносин на Сході — ще лише один, білий чоловік — який міг бути свідком — він там під землею на три поверхи — а китаєць покашлював у глибині яких сорок стіп під моїми чобітьми, якими я вибивало по хіднику. Як то добре мені було тепер, коли я знову побачив фронти крамниць та електричне світло. Нізащо в світі я не був би робив доносу до поліції, бо я був переконаний, що з мексиканцем справилися там під землею десь на третому поверсі далеко швидше, ніж я міг викарабкатися на поверхню і віддихнути свіжим повітрям. Ба що більше: Раз я вирвався з того місця, навіть під загрозою смерти я не був би вгадав, де це було.

Моя не обдумана втеча загнала мене на якесь місце, віддалене на цілу милю від готелю. Коли я вкінци повернувся назад і почав їхати віндою вгору до мого ліжка на пятому поверсі, то шелест машини звучав у моїх ухах як солодка музика. Саме тому я радив би кожному, хто хоче робити такі досвіди як я, щоб ніколи не запускався нічною порою, а ще до цього самий, до Китайської дільниці. Кожен чоловік може там натрапити на якийсь мальовничий предмет людського характеру, який обезсилить його нерви хоч на пів дня.

* * *

Оця пригода приводить мене у природнім порядку до важного питання про пиття. Ви певно знаєте, що американець не пе при їдженню, як це повинен би робити розумний чоловік. Бо, поправді, американець не має їжі. От напихається три рази на день упродовж яких десять мінут часу. Він також не має ясного поняття про те, коли сонце світить йому над подвірям, а коли його нема на обрію. Він вливає в себе свою марноту у незвичайних годинах, а коли йде про правду, він тому не винен. Ви не маєте поняття, що значить слово „частувати" на Західнім побережжю. Це щось більше ніж установа; це оправжня религія, хоч теперішні люди кажуть мені, що це ніщо в порівнанню з тим, що колись було. От візьмімо такий приклад:

В 10. годині ранку людина нагло дістане охоту чимось покріпитись. Він є в товаристві двох приятелів. Тоді вони всі три заходять до найближчої гостинниці з барою — рідко коли дальше положеної ніж двацять кроків — і кажуть подати собі три прості горівки. Вони розмовляють яких дві мінуті. Тоді другий і третій чоловік трактує по черзі. І так вони виходять на вулицю. Два з них стали біднішими, бо вляли по три горівки попід свій ремінь, а один має дві горівки більше, ніж йому захотілося. Досі ще не принялася етикета, щоб можна комусь відмовити. Наслідок цього є особливший. Що правда, досі я ще не бачив пяного чоловіка на вулици, мушу до цього признатися. Зате я чув далеко більше про пиянство серед білих людей і бачив далеко більше приличних людей з вищих або нижчих станів як пили разом, ніж я міг би про це думати. І цей порок запанував між різнородніми колами та товариствами. Ніколи ще не був я так здивований, як на однім приємнім пряняттю, коли я почув з одних гарних усточок учасі розмови вислів про приятеля джентелмена, що „він був пяний". Це було сказано як щось природне без ніякого почування. Це мене поразило.

(Дальше буде).

ВІД 1. КВІТНЯ ЦЬОГО РОКУ ДО ЧАСУ ВІДБУТТЯ 21-ШОЇ КОНВЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ КОЖНА ДЕЛЕҐАТКА Й КОЖНИЙ ДЕЛЕҐАТ ДАЮТЬ СОЮЗОВИ КОЖНОГО МІСЯЦЯ НЕ МЕНШЕ ЯК ОДНУ ЧЛЕНКУ ЧИ ОДНОГО ЧЛЕНА.

Що таке анґльо-саксони?

По українських часописах в Америці товчеться постійно непорозуміння з анґльо-саксами. Стрічаючи це слово в американській пресі, українські іміґранти почали й його вживати частіше. Нажаль, не розглядаючи докладніше, що воно означає, вони часто вживають його там, де воно зовсім не підходить, і де ні англійці ні американці його не вжили би, наприклад у відношенню до скотів (шотляндців, „скочменів").

Справу належного вживання цього виразу виясняє найкраще історія населення Британії.

Найдавніше населення Британії були келти. За досить широко принятою думкою, келти становили переважаючу складну частину населення центральної й західної Европи перед зростом потуги старого Риму. Деякі кажуть, що всі келти говорили мовами, зо собою спорідненими, а інші цього не приймають. Якби не було, ці народи на сухоземі Европи досягли вершка потуги коло 400 року перед Христом та стали падати скоро під напором тевтонських (або німецьких) племен. На одних тільки Британських островах (в Британії і Ірляндії) келти задержали довше свою незалежність. Звідки вони там взялися, не відоме. З часів, з котрих до нас дійшли перші памятки з тих островів, вони вже були там добре всадовлені.

Зчасом вони підпали під римське панування. Римляни однак певно не зробили великої переміни в расовім складі населення. Римські війська, що правили Британією, відтягнено з Британії в 5. століттю по Христі, бо їх було треба на оборону матірнього краю перед натиском тевтонських племен із північного заходу. У пізнішу частину того віку ті самі тевтонські варвари великими гордами, що вийшли з долішньої Німеччини й Скандинавії, вдерлися до Британії, залляли келтів, як води в повінь заливають низину, захопили їх під своє панування й правили Британією через довгі століття. Найважніші з тих горд звалися анґлі й сакси, що вийшли з долішньої Німеччини, з країв над долішною Ельбою, з долішнього Гановеру. Від нині стали все населення Британії, що повстало з перевими зайдами, називати анґльо-саксами.

Ці нові напливи народів одначе не нарушили старих мешканців на острові Ірляндії та північнім і західнім кінці острова Британії, у так званій Валії та Шкотляндії, тому там населення осталося надалі переважно келтійське. Через те терміну „анґльо-саський" не можна відносити до валійців („велшів") ні ірляндців („айришів") ні скотів („шотляндців", „скочів", „скочменів"). Спеціяльно щодо цих останніх, то назва народу „скотів" чи скочів" та краю („Шотляндія", „Скотія") походять від келтійського племени скотів, що первісно вийшли з Ірляндії та оселилися в гірській частині північного острова Британії. Вони щоправда дістали зчасом у південній частині домішку тевтонської крови, але це було через іміґрацію зо Скандинавії, а не з долішньої Німеччини, звідки вийшли „анґлі" й „сакси".

Зрештою, за догадами багатьох розслідників, кельтів не винищили анґльо-сакси навіть у інших частинах Британії, а на всякий випадок їх культурні традиції не пропали в цілости; велика частина тих традицій перейшла в спільну культуру нового населення, що повстало з перемішання кельтів з новими тевтонськими іміґрантами. За доказами цих розслідників кельтійський дух перетривав навіть ще одну національну катастрофу Британії, котру прийшлося переживати вже новому її, „анґльо-саському" народови. В 11. століттю саме до Британії вдерлися завойовники з Франції, так звані нормани, котрі первісно теж були тевтонського походження, а саме з північної, частини, але поживши довше в Франції, переженившися з місцевим, латинським населенням, тратили свою мову й прибрали французьку культуру. Ці наїзники, окупувавши Британію по перемозі над британським королем, заняли місце старої вищої верстви Британії. Зчасом вони перемішалися з „анґльо-саксами" Британії так, що утворили з ними один, британський народ, котрий у наслідок такого процесу являється мішаниною двох рас: келтійської й тевтонської та принаймні трьох культурних традицій: келтійської, анґльо-саської й норманської. З огляду на те, що з тих традицій найсильніша є традиція анґльо-саська, як про це свідчить англійська мова, що в своїй основі має найбільше чинників анґльо-саських мов, цей новий народ називають теж анґльо-саксами. Тим менем називають навіть мешканців колишніх анґльо-саських кольоній в Америці, що зчасом повстали проти матірного краю, перемінилися в незалежні від Британії Злучені Держави та постійно мішалися з виходцями з прерізних країв світа.

Інфляція в історії Злучених Держав

Военні спекулянти, чорний ринок, насильства, а вслід за ними — інфляція. Чимало осіб, думаючи про ці річи, уявляють собі положення в Греції, Франції, Хіні, під теперішній час. Мало хто при цьому думає про Злучені Держави. Справді, як тут думати про інфляцію в країні, яка має величезні природні багатства, надзвичайну індустрію та високий рівень життя населення?

Проте не можна бути настільки певним, бо і ця країна зазнавала вже інфляцію і то не раз, а чотири рази.

Підчас Революційної Війни ціни так підскочили були вгору, що Джордж Вашингтон в листі до Джона Джей писав:

„...За повну фіру грошей заледве можна купити повну фіру продуктів. Якщо не буде спинений цей ганебний зріст цін на річи першої потреби, ніяких засобів не вистарчить на утримання армії..."

Процвітав і чорний ринок. Про діячів чорного ринку Джордж Вашингтон писав так:

„На мою думку, ніяка кара не може бути затяжкою для людини, яка будує своє багатство на руїні своєї-ж країни".

Вашинґтон був також прихильником контролі цін. Він вважав, що „встановлення сталих цін є необхідним; наколи знайдуться особи, які не схочуть цьому коритись, закон самозбереження дасть нам право примусити їх". Кілька кольоній, в тому числі стейти Нової Англії, визнали тоді необхідність контролі цін та відповідних законів.

Але, не зважаючи на міри контролі, ціни впродовж революції продовжували рости. В Бостоні, в 1780 році, фунт масла коштував $12. Семюел Адам заплатив за новий костюм та капелюх $2,000. Внаслідок тої інфляції багато американських родин втратили свої ощадности, багато терпіли нужду, злидні, особливо вояки революційної армії та їх родини.

Війна 1812 року викликала таке саме положення. Наприклад, ціна на чай підскочила з 28 центів за фунт на $1.19; кава з 13 центів до 32; риблячий товщ, який вживали для освітлення, — з 50 центів до $1.22 і т. п.

Історія повторилася і в часі Цивільної Війни. Ціни на бавовняні матерії підскочили в пять разів, бушель бараболь — 50 центів до $1.26, вепр вагою в сто фунтів — з $5 до до $12.

За першої світової війни ціни зростали не тільки під час самої війни, але також і після перемиря. І тоді настав крах.

Упродовж наступних пять років поверх сто тисяч фірм занепало; число безробітних дійшло майже до шість мільонів; праця на фабриках зменшилася на 31 відсоток; оплата фабричних робітників впала на 44 відсотки, ціни на сільсько-господарські продукти впали й заробітки господарів зменшилися на 66 відсотків; біля пів міліона господарів втратили свої фарми за довги банкам.

Так, була інфляція і в цій країні. Але не повинна повторитися.

Якщо все американське населення буде триматися пайкования та контролі цін, якщо втримають відповідну контролю аж до часу, коли мине загроза інфляції, — можна сподіватися, що помилки минулого не повторяться.

На цей раз ми зробили ліпший початок. Втримали ґрунт. Але з наближенням дня перемоги, натиск інфляції буде сильніший. Для бортьби з нею мають прикласти своїх рук всі — робітники, сільські господарі, торговці, споживачі, уряд. Мають разом змагатися з інфляцією як тепер, в часі війни, так і по війні, і тільки тоді можемо бути певними, що на цей раз інфляції тут не буде.

Адміністратор Офісу Контролі Цін, Честер Бовлес, недавно сказав: „Наша економічна будучність, як і военна перемога, залежить від нас самих".

Загальна Рада — ФЛІС.

"I'm helping them get what Joe died for!"

Mike and Tony are too young to remember their father.

Joe died in Africa, at Kasserine Pass, in a battle that already seems long, long ago . . .

Died for his country—though Joe might have put it differently. What America meant to Joe was mostly Mike and Tony: the *opportunity* it meant for his kids.

A college education. A real start in the world, and freedom to grow in.

And they're going to have it!

I'm buying War Bonds—and *keeping* them. They're the safest investment on earth.

In less than ten years now, I'll have *four* dollars for every *three* I put in. That's as good as a 33% pay raise! That money will go a long way to educate the kids, to establish them in life the way Joe wanted.

And it's comforting to know the money's *there*, if I need it—against any emergency that may come.

Joe did his part for our children. I'm going to do mine. I'm keeping my War Bonds—and buying as many new ones as I can.

KEEP FAITH WITH OUR FIGHTERS
—BUY WAR BONDS FOR KEEPS!

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МИШ.

Концерт у честь Шевченка.

Українська Федерація Стейту Мишиґен відсвяткувала 131. роковини народження Тараса Шевченка добре підготованим концертом у неділю 25. березня 1945 в Чадсі Гайскул Одиторіюм при співучасти яких 1,000 людей. Програму виконали два хори, а це Український Національний Хор „Дума" під управою п. Івана Атаманця і Український Дівочий Хор А Капеля під управою панни Стефанії Андрусевич, учительки й дириґентки хору Форда. Оба хори виконали з прецизією цілу низку пісень та удостоїлися належного признання від публики.

Сопранове сольо відспівала пані Дося — Стефанія Дембрей при акомпаніяменті панни Олі Шустакевич, а загальний акомпаніямент переводила Олеся Рихлівська. Милий голос солістки викликав бурю оплесків. Деклямацію із повним знанням поеми „Холодний Яр" Шевченка виголосила пані Юлія Шустакевич, а промови виголосили: На вступі Олександер Штик, реферат про Шевченка — проф. Н. Григоріїв, про У. Федерацію Стейту Мишиґен Іван Чайківський, а кінцеве слово — пані Катерина Хомяк. На останку хор і публика відспівали спільно Національний Гимн.

Требаб бажати, щоб на наступний раз прийшло більше публики для заповнення великої шкільної авдиторії, коли тепер нема багато імпрез, а програма така, що варта нею повеличатися. Навіть не всі почесні члени комітету прибули на свято!

Василь Шанайда.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Сан Франсиско, до чого він найкраще кваліфікується.

Конференція в Сан Франсиско та Україна.

Український нарід в Европі ніколи не зрікався права бути правдивим господарем на власній землі, як це він постановив своїми державними актами — проголошенням самостійности та соборности України, 22. січня 1918 та 22. січня 1919; й тепер піддержує він своє право, забране йому насильно окупантами. Тому европейські українці домагаються місця для України в новім міжнароднім тілі. Колиж це місце найдеться в руках Москви та буде обсаджуване ставлеником Москви, український нарід все домагатисяме, щоб Україну репрезентував справдішний виразник волі та інтересів українського народу.

Справа Західної України все ще є справою міжнародно невирішеною. Волею трьох великих держав в Ялті, на Кримі Західна Україна нині тільки відлучена від Польщі; немає ніякої міжнародної постанови, що вона прилучена до Советів. Того не говорить навіть кримська деклярація. Тим способом Західна Україна стає окремою територіяльною одиницею у міжнародному розумінню і на конференції в Сан Франсиско вона повинна мати свого власного представника, що заступав би інтереси населення тої країни, відлученої від Польщі, але не прилученої до Советів.

Як така одиниця, Західна Україна повинна мати свого представника, що обороняв би волю населення вирішити свою державну приналежність згідно з другою точкою Атлянтійського Чартеру.

Та це все не звільняє американських українців вислати до Сан Франсиско приватну делеґацію, людей по можности найкраще кваліфікованих та якнайкраще ознайомлених з цілістю української проблеми. Її завданням було би і перед американською делеґацією та перед делеґаціями інших народів вступатися за право своїх братів в Европі, що нині не всилі мати там свого висланника.

(Кінець).

Канадійський українець про свій побут у Совєтах

Канадійська газета „Івнінґ Телеґрем", що виходить в Торонто, Онтеріо, помістила в числі з 17. березня б. р. оповідання Василя Комара, канадійського українця, який попав у советське царство. Ось те оповідання, перекладене на українську мову, помістив торонтонський „Український Робітник" з 30. березня б. р. звідки його передруковуємо.

ЛОНДОН, 17. березня. — „Люди в Британії й Канаді не знають, що вони живуть у „Раю", каже Василь Комар, канадійський громадянин українського походження, що тільки-що прибув до Лондону подорозі назад „додому", по трьох роках життя під російською владою на Сибіру.

Родився Комар в 1902 році на малій фармі свого батька близько Коломиї. Маючи 24 роки виеміґрував до Канади й працював в фабриках у Ст. Кетеринс й Кинґстоні. Шість років пізніше, з заощадженими грішми та канадійським пашпортом у кишені поїхав назад до рідного краю й купив малу фарму в селі Камінка Велика".

Коли в 1939 році німці й росіяни напали з двох сторін на Польщу, останні Комара виселили, туди, де, як обіцювали, буде „далеко ліпший район". Обітниці цієї не додержали. Зачалась для Комара важка проба, яка закінчилась працею в гострих умовинах на колективній фармі на Сибіру, де працював ще 17. грудня, минулого року.

Протести не помагають.

„Будучи канадійським громадянином я протестував", каже Комар. „Але мої протести знехтовано. Замісць того, за кілька годинним повідомленням наперед мені наказано разом з моєю дружиною й 10-літньою донькою забиратися, з такими тільки конечними річами, що їх можна нести на плечах, і нас запхали з 50 або 60 іншими на трок для худоби й повезли в невідоме.

„По 30-денній подорожі на морозі, що доходив деколи до 40° нижче зера, харчуючись головно тим, що взяли з собою з фарми, доїхали ми в район Красноярська. Восьмеро людей згинуло в дорозі із морозу й виснаження".

„По чотирьох днях відпочинку в лісовім таборі нас заставили до роботи: зрубувати й обчімхувати дерево. Працювали десять годин денно; три рази на день давали їсти — раз у лісі, раз раз уранці й раз уночі. Харчі були погані й одноманітні, переважно рибяча юшка з хлібом; деколи з бараболями, а ще рідше давали кусок сала. Бараки брудні, неосвітлювані та нерівномірно огрівані. Колективні фармері в околиці, як і їх коні, виглядали занедбані. Люди рідко коли говорили й ніколи не сміялися, казав Комар.

„Настала весна. Ми чулись виснажені до краю", говорив він дальше. „Слабші зачали вмирати на тиф і червінку. У травні й червні померло поверх 40. Коло табору зявився малий цвинтар.

Відібрали пашпорт.

Тим часом Комар не переставав докучувати, що він канадійський громадянин. Йому відповідали, що він зо своїми здібностями легко може видряпатися нагору до аристократії робітничої кляси советського громадянства. Вкінці від нього відібрали його канадійський пашпорт і замісць нього дали советський. І сказали йому, що він повинен бути гордий, що його допустили до советського громадянства.

„У серпні, 1941, по умові заключеній між СССР. і польським урядом у Лондоні, нам сказано, що всі виселенці з Польщі будуть вільні й можуть собі йти, куди хочуть. Усі ми, без вимку, зголосились вертати додому. Але ми не мали ні грошей ні перевозу. Юнаки й середнього віку чоловіки без родин вступили до польської армії й тепер воюють в Італії в Другім Польськім Корпусі. Мояж дружина й донька не були здалі до ще одної подорожі троком, тож ми мусіли залишитись.

„Одного дня я довідався, що місцева кооператива пошукує доглядача коней. А що давали ліпші умови, то я й рішився підписати контракт. Давали мені 150 рублів на місяць і два акри землі на ярину, а також часами цукор, барабольі, трохи тютюну та риби.

„У робітничій кантині я міг дістати около 1 кільограм хліба денно — за одного рубля, за пайкою 600 ґрамів для рабітника й 200 ґрамів для кожного непрацюючого члена сімі. На чорній біржі за хліб треба булоб заплатити 15 рублів за кільо. Шмаття трудно було дістати, а ціни фантастичні. Ватована камізелька з рукавами — „фуфайка" — коштувала около 1000 рублів а з собачої скіри кожух около 3,000 рублів.

„А що зачало поправлятись здоровля його дружини й доньки, то Комар стало мріяв про волю. Зачав клопотати британську амбасаду, що тоді перенеслась була до Куйбішева. Минали довгі місяці й він зачав же тратити надію, аж одного дня одержав відповідь. Амбасада перевірила справу у влади Онтерія, знайшла все в порядку, і звернулась до советського уряду по дозвіл на виїзд.

Поміг Червоний Хрест.

„Було це в лютім. 1942", каже Комар. „Ми сподівалися, що за пару місяців ми могтимем виїхати до Канади. Або й куди інде. Але, о, нещастя, ми все ще були в Росії.

„Між тим зачали прибувати клунки Червоного Хреста з Канади, ЗДА й Британії. Були в них товці, чоколяда, медикаменти дещо теплого убрання. Місцеві люди стали заздрісні. Роздавання клунків спинено, щоб недопустити до поважних заколотів поміж місцевим населенням. Бачите, около четверта частина виселених, що залишились на місці, працюючи в місцевих кооперативах або колективних фармах, вигинули — від недуг, голодування та виснаження.

„Прийшло літо, 1942, і мені запропоновано працю на колективній фармі в Ізаколканіща, 16 миль від Комарчаги. Я взяв, бо обіцювали більше хліба й більше городу. Але найбідніше село в „Східній Польщі" не виглядало так нужденно, як те місце. Вулиці повні бруду, хати занедбані й без освітлення, хіба, коли випросили або вкрали трохи ґазоліни з трактора. Люди підозрівають один одного, немов би боялись доносу.

„На фармі цій працювало 260 дорослих людей. Продукти свої продавали державі, по встановлених нею урядових цінах. Жито, наприклад, продавали за 6-7 рублів за 100 кільо. А кільо хліба в державних кантинах і фабриках коштує 1 рубля, а на тайнім ринку 15 рублів і більше. Худоба була така виголодніла, як і її господарі. Своєю працею ніхто не цікавився. „Помало, коли не дивляться", було гасло між колективними робітниками. Узимі я часто бачив ворон, як дзьобали в живе тіло худобу й коней залишених без хліба, аж доки худоба не попадала й не поздихала.

Цензура не пускала листів.

А пашпорта ані дозволу на виїзд як нема так нема. Але Комар не переставав домагатись. Та його листи ніколи не доходили до амбасади, бо ті від цензури йому сказали, що советському громадянинові бути в звязках з чужою державою не вільно. Усеж таки декотрі листи дійшли до бритійського консуля. І місяці, місяці пізніше, коли Комар, як мені казав, уже „малощо не поповнив самогубства", амбасада прислала пашпорт і трохи грошей, разом з інструкціями, як їхати.

„Ми ледви могли повірити нашим очам, коли побачили ту маленьку червону книжечку, що робила нас знову вільними громадянами вільної країни", казав Комар. „Дня 17 грудня всі довгі формальности були перейдені й ми поїхали через Москву до Мурманська. Там мали ми ждати кілька днів на канадійський корабель, що мав нас завезти до Британії.

„А тепер я сподіюся кожного дня відплисти до Канади, до Обіцяної Землі, де маю надію зачати життя наново", закінчив оповідання про свою Одиссею Комар на осторогу тим усім, що дають себе дурити, що Совети, це найкраща до життя країна в світі.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

В. Ш., Дітройт. — Замітки не відносяться до концерту, тому підуть окремо.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЙОНКЕРС, Н. Й. — Тов. Подільська Січ, від. 8. повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 15. квітня, в сали У. Г. Клюбу, 13 Вашингтон ул., в год. 2. пополудні. Просимо членів явитися і вирівнати свої вкладки та старатися приєднати бодай по одному членови до У. Н. Союзу. — В. Комар, предс.; В. Мандзій, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. — Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 156. повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 15. квітня, точно в 2. годині пополудні. Просимо членів бути на цих зборах, бо є дуже важна справа до полагодження. — В. Новак, секр.

ТАРЗАН, ч. 1158. Дивна погоня.

На здивовання Торвальда, як він кинувся до Джейни, вона скочила на дерево.

На хвилю він забув, що Джейну навчив Тарзан усіх акробатичних штук.

Потім прийшла черга на Джейну здивуватися на вид зручности Торвальда в погоні за нею деревами.

І він скоро доганяв свою жертву.